

11. SINIF FELSEFE DERSİ 3. ÜNİTE 15. YÜZYIL- 17. YÜZYIL ÖZETİ

15-17. yüzyıl felsefesi Batı ekseninde gerçekleşir. Rönesans ilk olarak İtalya’da ortaya çıkmış ve burada ilk örneklerini vermiştir. Rönesans “yeniden doğuş” anlamına gelmektedir. İslam coğrafyasından yapılan çeviriler, coğrafi keşifler, ekonomik faaliyetler ve siyasal hareketlilikler Rönesans’ın ortaya çıkmasında etken olarak gösterilebilir. Bu dönemde felsefe alanındaki değişimlerden önce bilim, sanat, din, ekonomi ve bunların bir sonucu olarak toplumsal hayat ve kültürel alandaki değişimden bahsedilmektedir. 15-17. yüzyıl felsefesi, bir önceki dönemin düşünsel yapısından kopuşun başladığı ancak hâlâ izlerinin görüldüğü geçiş dönemidir.

Skolastik felsefe, Hristiyan inancı öğretilerini akılla anlaşılır kılama çabasının sonucudur. Skolastik felsefede teoloji egemendir. Akıl-inanç probleminde aklın yetersizliği vurgulanmış, bu eksikliğin inançla tamamlanabileceği düşünülmüştür. Yönetim, ekonomi ve hukuk gibi alanlarda da din tek belirleyici unsurdur. Rönesansla başlayıp 17. yüzyılda pekişen düşünce sistemine **modern düşünce** adı verilir. Modern düşünce, felsefenin bilimi ve bilimsel yöntemi temele alan düşünce sistemidir. Birey ön plana çıkarılmıştır. Aklın bilimsel yöntemi kendine kılavuz etmesi beklenmektedir.

Bu dönem felsefesini açıklayabilmek için dönemde öne çıkan konulara değinilmesi gerekir.

Hümanizm: İlk olarak bugünkü İtalya’da ortaya çıkmıştır, insanın merkeze alındığı ve aklının öne çıkarıldığı bir bakış açıdır.

Bilimsel Yöntem: Rönesans düşüncesi bilimde otorite olmuş bilgilere değil deney, gözlem ve hesaplanabilir bilimsel çalışmalara yönelmiştir. Gözlem, kontrollü deney, hipotez ve matematiksel hesaplama bilimin yöntem kazanmasına katkı sağlamıştır.

Kartezyen Felsefe: Descartes felsefesi olarak da bilinir. Descartes, 15. yüzyılla çoğalmaya başlayan ve 17. yüzyılda hız kazanan bilimle din arasında anlaşılır bir bağ kurmanın yolunu denemiştir. Descartes, felsefesini metodik şüphe olarak bilinen yöntemle kurmuştur. Özne, bilginin merkezidir. Varlık alanında iki ana töz vardır: Yaratıcı ve yaratılan tözler. Yaratılan töz ise birbirine indirgenemeyen iki alt tözden oluşan ve aynı zamanda sonlu olan ruh ve madde tözleridir. Bu açıdan Descartes felsefesi düalist bir felsefedir.

Hukuk Felsefesi: Rönesans’ta coğrafi keşiflerin artması yeni ekonomik kaynakları doğurmuş ve zamanla zenginleşme gerçekleşmiştir. Ulus kimlik bilinci ve reform hareketleri, devlet ve hukuk üzerine düşüncelerin artmasını sağlamış ve kilisenin gücü giderek azalmıştır. Filozoflar; yönetim şekli, doğal hukuk ve egemenlik gibi konularda fikirler ortaya sürmüştür. Siyaset kapsamında Niccolo Machiavelli ve Thomas Hobbes’un görüşleri önemlidir. Hukuk felsefesi açısından 15-17. yüzyıl felsefelerinde ütopyalarla karşılaşılır. Bu eserlerin önemi, iyi bir yaşam düzeni kurulmasına düşünsel bir katkı sağlamasıdır.

15-17. yüzyıl felsefesinin öne çıkan düşünürleri Nicolaus Kopernik, Francis Bacon, Galileo Galilei, Isaac Newton’dır.

Nicolaus Kopernik: Gezegenler, sanılanın aksine dünyanın değil güneşin etrafında dönmektedir. Dünyanın dönüşleri vardır. Dünya, kendi eksenini etrafında bir günde Güneş’in etrafındaysa bir yılda dönüşünü gerçekleştirir. Kopernik’in güneş merkezli evren görüşü, düalist evren anlayışından monist evren anlayışına geçilmesinde etkili olması bakımından öncelikle 15-17. yüzyıl felsefesini etkilemiştir.

Francis Bacon: Aristoteles’in “tümdengelim” yöntemine karşı Bacon, “tümevarım” yöntemini öne sürer. Doğanın doğru bilgisi için ilk önce ona yönelen zihin; kuruntulardan, ön yargılardan ve putlardan yani F. Bacon’ın adlandırması ile “idol”lerden kurtulmalıdır. Bacon, bilimsel yöntemi açıklama ve bilimsel araştırmaya kurumsal bir kimlik kazandırma açısından 15-17. yüzyıl felsefesini etkilemiştir. Ayrıca olgusal olana ve bilimsel bilgiye verdiği önem, günümüz pozitivist felsefesinin epistemik temellerini oluşturmuştur.

Galileo Galilei: “eylemsizlik ilkesi” ve “serbest düşme yasası” çalışmalarının önde gelenlerindendir. Güneş üzerinde bulunan ve dünyadan bakıldığında gölge olarak düşünülen karartının aslında Güneş’e ait özel lekeler olduğunu keşfetmiştir. Galilei, yapmış olduğu çalışmalarla ve özgür düşüncesiyle öne çıkarmasıyla 15-17. yüzyıl felsefesini etkilemiştir. Çalışmaları, modern fiziğin temellerini oluşturması açısından önemlidir.

Isaac Newton: Galilei'nin eylemsizlik ilkesi üzerine çalışmalar yapmış ve bu ilkeye ktle olarak bilinen nicel özellikteki kavramı eklemiştir. Fizikte "hareket yasalarını" ortaya koymuştur. "Ktle ekim Yasası"nı keşfetmiştir. Newton, geleneksel felsefenin olgulara yönelik açıklamasını derinden sarsmış ve felsefede yeni bakışların doğmasına neden olmuştur. Evrenin akılla bilinebileceğini destekleyen görüşleri, 15-17. yüzyıl felsefesinin yanında 18-19. yüzyıl felsefesini de derinden etkilemiştir. Newton'ın mekanist evren anlayışı, Batı'nın doğaya yönelik geleneksel bakışını terk etmesinde etkili olmuştur.